

İlham Əliyevin "Şahdəniz" layihələri davam edir

"Şahdəniz Alfa", "Şahdəniz Bravo" və tikiləcək daha bir platforma

Azərbaycan qazını alan ölkələrin sayı getdikcə artır. İxracın artırılması isə ilk növbədə hasilatın çoxalmasından asılıdır. Hazırda 14 ölkəyə mavi yanacaq göndərən Azərbaycanın qaz ixracı mənbəyi "Şahdəniz"dir.

"Şahdəniz" son onilliklər dünyada kəşf olunmuş ən böyük və perspektivli karbohidrogen yataqlarından biridir. Yatağın işlənməsinin birinci mərhələsi çərçivəsində çıxarılan qaz 2006-cı ildən CQBK (Cənubi Qafqaz Boru Kəməri) vasitəsilə Gürcüstana, 2007-ci ildən BTƏ (Bakı-Tbilisi-Ərzurum) kəməri ilə Türkiyəyə nəql edilir. Elə buradaca xatırladaq ki, CQBK Azərbaycanın və Gürcüstanın ərazisi boyu uzanır. Gürcüstan-Türkiyə sərhədində CQBK-ya qoşulan əlavə hissə Ərzurumadək uzanır və Səngəçaldan başlanan bu xətt bütövlükdə BTƏ kəməri adlanır.

"Şahdəniz-2"dən əldə olunan mavi yanacaq isə 2018-ci ilin ortalarından "Cənub qaz dəhlizi"nə vurulur. Türkiyə "Şahdəniz" qazını TANAP-la (Trans-Anadolu Qaz Boru Kəməri) məhz həmin vaxtdan alır. Avropaya qaz ixracı TAP-la (Trans-Adriatik Qaz Boru Kəməri) 2020-ci ilin son günündən başlanıb.

"Şahdəniz" yatağı Xəzərin dərinisulu şelfində, Bakıdan 70 kilometr cənub-şərqdə, suyun dərinliyinin 50 metrədən 600 metrədək dəyişdiyi ərazidə yerləşir. Bu nəhəng yatağın sahəsi 140 kvadratkilometrdən çoxdur.

"Şahdəniz" 1999-cu ildə kəşf olunub. Yataq üzrə Hasilatın Pay Bölgüsü Sazişi (HPBS) 1996-cı il iyunun 4-də Bakıda SOCAR (Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti) və xarici şirkətlərin konsorsiumu arasında imzalanıb. HPBS Milli Məclis tərəfindən ratifikasiya edilərək həmin il oktyabrın 17-də qüvvəyə minib. "Şahdəniz-1"dən qaz "Şahdəniz Alfa", "Şahdəniz-2"dən isə "Şahdəniz Bravo" platformaları vasitəsilə çıxarılır. Təsədüfi deyil ki, bu qurğuları "Şahdəniz" in qoşa qanadı adlandırırlar. Bir sözlə, "Şahdəniz" Azərbaycanı dünyada qaz ixrac edən ölkə kimi tanıdan, "Cənub qaz dəhlizi"nin ehtiyat mənbəyi olan yataqdır.

Bu yatağın kəşf olunmasında o zaman SOCAR-ın birinci vitse-prezidenti vəzifəsində çalışan İlham Əliyevin böyük səyi və zəhməti olub. "Şahdəniz" qazını uzaq ünvanlara daşıyaraq Avropa-nın enerji xəritəsini dəyişən "Cənub qaz dəhlizi" kimi möhtəşəm bir layihə də məhz Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü və liderliyi ilə, yaratdığı möhkəm beynəlxalq əməkdaşlıq və tərəfdaşlıq sahəsində gerçəkləşib.

"Şahdəniz"də iştirak payları belədir: BP (operator - 29,99 operator), LUKOYL (19,99 faiz), TPAO (19 faiz), "Cənub qaz dəhlizi" (16,02 faiz), NİKO (10 faiz), MVM (5faiz). Yataqdan Azərbaycan (SOCAR-a), Gürcüstan (GOGC-yə), Türkiyə (BOTAŞ-a) bazarlarına, çoxsaylı obyektlər üçün Heydər Əliyev adına Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft kəmərinə və Avropadakı alıcılara qaz çatdırılması davam edir.

BP-nin məlumatına görə, ilin ilk üç ayında yataqdan ümumilikdə - "Şahdəniz Alfa" və "Şahdəniz Bravo" platformalarından birlikdə təqribən 7 milyard standart kubmetr qaz və təxminən 1 milyon (təqribən 8 milyon barel) kondensat hasil olunub. Mövcud "Şahdəniz" qurğularının hasilat gücü hazırda gündə təxminən 76,4 milyon (ildə təqribən 27,9 milyard) standart kubmetrdir.

İlkin hasilat başlayandan indiyədək "Şahdəniz" yatağından təxminən 243 milyard kubmetr qaz və 50 milyon ton kon-

densat çıxarılıb. 2024-cü ildə yataqdan təxminən 28 milyard kubmetr qaz və 4 milyon tondan artıq (təxminən 35 milyon barel) kondensat əldə edilib.

Bütün bunlar "Şahdəniz" in töhfələrinin hələ hamısı deyil. Mütəxəssislər vaxtaşırı belə bir fikir də səsləndirirdilər ki, layihənin növbəti mərhələsinin də olacağı mümkündür. Budur, cari il iyunun əvvəlində Bakı Enerji Həftəsi çərçivəsində "Şahdəniz" konsorsiumu yatağın işlənməsində növbəti mərhələ - "Şahdəniz Kompressiya" (ŞDK) layihəsi üçün yekun investisiya qərarını elan etdi. Bu, əvvəlki iki mərhələnin davamıdır.

2,9 milyard dollar dəyərində olan ŞDK layihəsində məqsəd "Şahdəniz"dəki aşağıtəzyiqli qaz ehtiyatlarının hasilatını təmin etmək və beləliklə, yataqdan maksimum qazvermə əmsalına nail olmaqdır. Layihənin yataqdan təxminən 50 milyard kubmetr əlavə qaz, 25 milyon barelə yaxın əlavə kondensat hasilatına və ixracına imkan yaradacağı gözlənilir.

Vurğulayaq ki, layihə çərçivəsində yeni kompressiya obyektinin - elektrikle işləyən, heyətsiz kompressiya platformasının inşası nəzərdə tutulur. Platforma suyun 85 metr dərinliyində, mövcud "Şahdəniz Bravo" platformasından təxminən 3 kilometrlik məsafədə quraşdırılacaq. Üzərində dörd ədəd 11 meqavattlıq kompressor yerləşəcək ŞDK platforması həm "Şahdəniz Alfa", həm də "Şahdəniz Bravo" platformalarından hasil edilən qazın

kompressiyası üçün ana qurğu kimi xidmət göstərəcək. Bu o deməkdir ki, hər iki platformadan hasil edilən ixrac qazı qurudakı Səngəçal terminalına göndərilməzdən əvvəl ŞDK-də kompressiya olunacaq.

Layihə həmçinin "Şahdəniz" müqavilə sahəsində quraşdırılacaq bir sıra əlaqədar obyektləri də əhatə edir. Bunlara mövcud iki platformanın qaz ixrac xətlərinə birləşən yataqdaxili sualtı qaz boru kəmərləri, yeni platformanı enerji ilə təchiz etmək üçün terminaldan çəkilən birləşdirilmiş elektrik və fiber-optik kabel xətti daxildir. Bundan əlavə, layihə çərçivəsində əvvəlki iki platforma və Səngəçal terminalında mövcud infrastruktur üzərində aparılacaq bir sıra işlər də görülməkdir.

Tikinti işlərinin bu ilin sonlarında başlanması planlaşdırılır və 2029-cu ildə yekunlaşması gözlənilir. Yeni platformanın həmin il "Şahdəniz Alfa"dan, 2030-cu ildə isə "Şahdəniz Bravo"dan alınan qaz həcmələrini kompressiya üçün qəbul etməyə hazır olacağı nəzərdə tutulur. Tikinti işləri ölkə daxilində yerli resurslardan istifadə etməklə həyata keçiriləcək və 4000-ə qədər iş yeri yaradacaq.

Flora SADIQLI,
"Azərbaycan"